

Victor SEBESTYEN

Lenin**Osobnost, ideologie, teror**

Přeložil Martin Pokorný, Maraton, Praha 2021, 448 s., 498 Kč, ISBN: 978-80-88411-00-0

O Leninovi bylo napsáno mnohé. Proč přidávat další biografii? Každá generace koncipuje svá pojetí velkých historických příběhů. A těm patřil i Leninův život. Bez něho by nebyli bolševici ani bolševická revoluce. K revoluci by v Rusku velmi pravděpodobně došlo i bez Lenina, koneckonců na revoluci 1905 ani na únorové revoluci 1917 neměl osobně žádný podíl. Bez Leninovy revoluce by se však Rusko bezesporu vyvíjelo jinak.

Lenin Victora Sebestyena, britského žurnalisty maďarského původu (narozen 1956), je muž s mnoha adjektivy: pracovitý a pořádný; skromný, až asketický. V mezilidských vztazích necitlivý, hašteřivý a neústupný; *arogantní vyděrač* očekávající, že vždy bude po jeho, protože o neomylnosti svého názoru a požadavků nepochyboval. Pokud občas nepatrně problesknou lidštější rysy Leninovy povahy, rychle je zahalí mračno ideologického fanatismu, posedlosti revolucí a cynického pohrdání utrpením obyčejných lidí. Lidštější revolucionáři s vnitřními pochybnostmi a výraznějším sentimentem neměli proti němu šanci. Autor přesvědčivě ukazuje, jak Lenin proměnil úroveň politických diskusí. Jeho *panovačný, urážlivý, útočný a mnohdy vyložené zákeřný* styl argumentace se později stal základem sovětské politické kultury.

Sebestyen nenachází na Leninovi a jeho odkazu nic pozitivního. Revoluce v bolševické podobě se stala čirým zlem, navzdory líbivým slibům světlé budoucnosti. Zdrucující kritika sovětské utopie přitom neznamená

sentiment vůči „starému režimu“. Poslední car Mikuláš II. je popsán jako strašlivě nesoudný, nekompetentní, bez představivosti: *každé významné rozhodnutí, které Mikuláš II. přijal, bylo špatné*. Pod takovým vedením carský režim mnoho šancí neměl, navzdory některým reformním pokusům. Sebestyen nemá slova chvály ani pro představitele porevoluční Prozatímní vlády. Kníže Lvov, Alexandr Kerenskij a další demokratičtí politici stojící proti Leninovi byli v lepším případě naivní idealisté. Neorientovali se v náladách společnosti a podléhali sebeklamu, že pád cara vyřeší všechny problémy Ruska. V horším případě nad nimi autor láme hůl jako nad slabochy neschopnými odhodlat se k různé akci, když už nebezpečí ze strany bolševiků bylo evidentní. Nekompetentnost Leninových protivníků se jeví jako důležitější faktor bolševického vítězství v roce 1917 a v občanské válce než například štedrá finanční podpora ze strany Německa.

Jako celek je tento životopis spolehlivou knihou. Drobné chyby vyplývají především z úzkého profilu sekundární literatury (některé z často citovaných autorů čeští čtenáři znají, např. O. Figes a R. Pipes). Chyb však není mnoho a většinou se týkají různých méně významných faktů. Některá pochybení jsou vý-

Lenina od Roberta Service, který též vyšel česky (Argo 2002), přináší Sebestyen jen málo opravdu nového. Velkým pozitivem je však plastičnost portrétu. Málokterý Leninův životopis je tak svižně napsán, se smyslem pro vykreslení psychologie osobnosti a rozpletení osobních vazeb uvnitř ruského revolučního hnutí.

Historikové často diskutovali nad kontinuitou a diskontinuitou mezi Leninem a Stalinem. I Sebestyen k tomu leccos dodává. Neformální styl vládnutí, tolik vlastní Stalinovi, nebyl cizí ani Leninovi a vycházel z konspirační praxe bolševiků před revolucí. Jeho způsob uvažování o nepřítelích se stal jedním z úhelných kamenů stalinistického teroru. Zásadu „lépe popravit sto nevinných, než aby jeden skutečný nepřítel unikl“ nezavedl do praxe až Stalin, pevně se jí držel už Lenin. Čeka, všudypřítomná tajná policie, byla Leninovým výtvozem. Jedním z hlavních zločinů Lenina, ne-li přímo největším, bylo „zrození Stalina“.

Sebestyenovy závěry trefně v doslovu glosuje historik Igor Lukeš: Lenin by skvěle zapadl do dnešního postfaktického světa. Ačkoli se pasoval na hlavního vykladače marxismu, neustále si jej upravoval podle momentálních potřeb. Manipuloval s lidmi, překrucoval fakta, jak se mu to

Málokterý Leninův životopis je tak svižně napsán, se smyslem pro vykreslení psychologie osobnosti a rozpletení osobních vazeb uvnitř ruského revolučního hnutí...

sledkem překladu, celkově solidního, ovšem v pár případech mechanicky přebírajícího anglickou terminologii bez ohledu na ruský originál (členy romanovské dynastie nelze titulovat *velkovévoda/vévodkyně*, správné je jediné *velkokníže/kněžna*). Sebestyen je méně přesvědčivý v podání širšího kontextu ruské politiky a společnosti. V něm se uchyluje poměrně často k zjednodušením, což je nicméně pochopitelné vzhledem k popularizačnímu pojetí. Oproti staršímu životopisu

hodilo. Porušoval sliby, lhal. Komunistus se sice ve 20. století zdiskreditoval, Leninův odkaz však stále žije. Mauzoleum na Rudém náměstí zůstává především turistickou atrakcí, Leninova praxe povýšení lži na normu politického jednání však našla snaživé učedníky ve všech sférách politického spektra. A to může být i odpověď na otázku, proč mělo smysl napsat a vydat další Leninův životopis – jako varování před leninským typem politiků. □ **Zbyněk VYDRA**